

Список використаних джерел

1. Денис Монастирський презентував пріоритетні напрями діяльності МВС. URL: <https://mvs.gov.ua/uk/press-center/news/denis-monastirskii-prezentuvav-prioritetni-napryami-diyalnosti-mvs>.
2. Про правовий статус осіб, зниклих безвісти: Закон України від 12 липня 2018 року № 2505-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2505-19#Text>.
3. Інструкція з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України: затв. наказом МВС України від 19 грудня 2017 року № 1044. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0686-18#Text>.
4. Про оперативно-розшукову діяльність: Закон України від 18 лютого 1992 року № 2135-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12#Text>.
5. Веселов М. Ю. Адміністративно-правове забезпечення «ювенальної» спеціалізації учасників кримінального провадження. Вісник ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка. 2019. Вип. 4 (88). С. 81–92.

Осуховський Роман Вікторович,

старший викладач кафедри оперативно-розшукової діяльності Національної академії внутрішніх справ;

Шарий Олександр Іванович,

начальник відділу розслідування злочинів, учинених в умовах збройного конфлікту слідчого управління Головного управління Національної поліції в Донецькій області

УПРОВАДЖЕННЯ ІНСТИТУТУ ДЕТЕКТИВІВ У НАЦІОНАЛЬНІЙ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ ЯК ПЕРСПЕКТИВА АКТИВІЗАЦІЇ ПРОТИДІЇ НЕ ПЕРЕДБАЧЕНИМ ЗАКОНОМ ВОЄНІЗОВАНИМ АБО ЗБРОЙНИМ ФОРМУВАННЯМ

Для досягнення ефективності у будь якій сфері, потрібні постійні зміни та перетворювання. Одним з елементів реформування правоохоронної системи на сучасному етапі є впровадження інституту детективів.

Велика українська юридична енциклопедія дає наступне визначення: «детектив – це службова особа відповідного органу досудового розслідування, уповноважена в межах своєї компетенції, визначеної кримінальним процесуальним законодавством, із застосуванням гласних і негласних методів здійснювати виявлення, попередження, розкриття та розслідування злочинів (проводити оперативно-розшукову діяльність і досудове розслідування)» [1, с. 161].

Детективи в межах компетенції, визначеної Законом України «Про оперативно-розшукову діяльність» та Кримінальним процесуальним кодексом України (КПК України), здійснюють оперативно-розшукову діяльність та досудове розслідування у Національному антикорупційному бюро України та нещодавно створеному Бюро економічної безпеки України.

За ініціативи Консультативної місії Європейського Союзу в Україні з 2016 року почав впроваджуватися інститут детективів в Національній поліції України.

Як на той час зазначав М. С. Цуцкірідзе, основною метою експерименту із введенням інституту детективів є зменшення навантаження на слідчих. Також передбачалося що це дасть можливість оптимізувати роботу по проведенню негласних слідчих (розшукових) дій, покращить оперативність у прийнятті рішень та призведе до зменшення часу досудового розслідування у кримінальних провадженнях [2].

Не зважаючи на те, що повноцінної реформи не відбулося, з початку експерименту пройшло багато часу, що дало можливість побачити позитивні та негативні сторони існування інституту детективів. Зокрема В. В. Черней та С. В. Тіхонов зазначали, що під час вказаного експерименту в деяких територіальних підрозділах надмірне процесуальне навантаження унеможливило виконання оперативно-розшукових функцій, водночас використання детективів під час роботи з розкриття серійних злочинів, сприяло продуктивній праці [3, с. 14–19].

Наша мета розглянути перспективи залучення детективів для документування учасників не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань (НЗФ) із врахуванням набутого досвіду.

Кримінальні провадження з кваліфікацією за 260 КК України почали реєструватися до Єдиного реєстру досудових розслідувань (ЄРДР) на весні 2014 року за фактом створення НЗФ які діяли на території Донецької та Луганської областей. Відповідно до статистичних даних ЄРДР вже на кінець 2014 року у 291 кримінальному провадженні особам вручено повідомлення про підозру. З початку антитерористичної операції до теперішнього часу відкрито більше 3200 кримінальних проваджень із зазначеною кваліфікацією [4].

У 2019 році у структурі Офісу Генерального прокуратура України створили Департамент нагляду у кримінальних провадженнях щодо злочинів, вчинених в умовах збройного конфлікту. Пізніше управління були створені при прокуратурах Донецької та Луганської областей. Основним завданням Департаменту відповідно положення є зокрема організація та здійснення нагляду за додержанням органами правопорядку вимог законів при провадженні досудового розслідування кримінальних правопорушень, у тому числі у формі процесуального керівництва ним, а

також участь у судовому провадженні та підтримання публічного обвинувачення у кримінальних провадженнях про злочини проти основ національної безпеки України, громадської безпеки, миру, безпеки людства і міжнародного правопорядку, недоторканності державних кордонів та інші злочини, вчинені в умовах збройного конфлікту на тимчасово окупованих територіях Автономної Республіки Крим і міста Севастополя, у Донецькій і Луганській областях або пов'язані зі збройною агресією Російської Федерації проти України.

У 2021 році відповідні підрозділи були створені у структурі кримінальної поліції та органах досудового розслідування НП України.

Не зважаючи на акцентуванні уваги суспільства на такого роду кримінальної діяльності, за 2021 рік лише 140 особам повідомлено про підозру за вчинення кримінального правопорушення передбаченого ст. 260 КК України (Створення не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань). Для порівняння у 2018 році про підозру повідомлялося 333 особам, з них 277 особам про підозру повідомлялося за процесуального керівництва прокуратури Донецької області [5].

Під час аналізу матеріалів кримінальних проваджень та судових рішень встановлено, що доказова база формується шляхом проведення наступних слідчих (розшукових) дій: пред'явлення особи для впізнання (наживо або за фотознімками), проведення слідчого експерименту, допит свідків, підозрюваних (обвинувачених), огляд інформації яка міститься в мережі Інтернет, тимчасовий доступ до речей і документів (інформація операторів рухомого (мобільного) зв'язку), проведення фотопортретної та фоноскопічної експертизи. А також шляхом проведення негласних слідчих (розшукових) дій: зняття інформації з електронних інформаційних систем, зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж (контроль за телефонними розмовами).

Варто зазначити, що у більшості рішень суду доказову базу складає допит обвинуваченого, допит двох або трьох свідків із впізнанням та протоколи проведення слідчих експериментів.

Більшість цих слідчих (розшукових) дій та майже всі негласні слідчі (розшукові) дії проведені безпосередньо працівниками оперативних підрозділів за дорученням слідчого або прокурора.

Відповідно до КПК України прокурор, здійснює нагляд за додержанням законів під час проведення досудового розслідування у формі процесуального керівництва досудовим розслідуванням та лише він приймає найважливіші процесуальні рішення, зокрема затверджує чи відмовляє у затвердженні обвинувального акту. У деяких випадках слідчий по таким провадженням лише передає інформацію від оперативного працівника до прокурора, та навіть не вивчає зібрані матеріали. Непоодинокі випадки коли від імені слідчого оперативні працівники готують клопотання на проведення СРД та НСРД. Витрачається час на ознайомлення з матеріалами керівниками слідчих

підрозділів, на передачу доручень та матеріалів їх виконання. Тобто залучення слідчого, лише збільшує терміни досудового розслідування.

Є критичні висловлювання з приводу того що залучення оперативних працівників як детективів, для здійснення досудового розслідування, призведе до погіршення якості документування. Для спростування таких думок, варто зупинитися на судовій статистиці. Проаналізуємо стан роботи судової системи України за 2018 рік. У 2018 році судами першої інстанції розглянуто 316 проваджень за ст. 260 КК України. Стосовно 222 осіб провадження закрито у зв'язку зі звільненням від кримінальної відповідальності, у більшості випадків на підставі ч. 6 ст. 260 КК України. По 90 провадженням винесені вироки, та 69 з них із затвердженням угоди. Але ці особи, засуджені до позбавлення волі з випробувальним терміном. Фактично з 277 осіб які приймали участь у діяльності НЗФ та були затримані працівниками поліції Донецької області у 2018 році, відбувають покарання в місцях позбавлення волі лише дві особи, й лише у зв'язку з тим, що покарання призначене за сукупністю злочинів [6].

Підсумовуючи треба зазначити, що зараз відбувається чергова ескалація конфлікту з Російською Федерацією та є загроза повномасштабного вторгнення ЗС РФ на територію України. Протидія діяльності НЗФ, як елементу гібридної війни, повинна стати однією з пріоритетних у роботі Національної поліції України. Ми вважаємо, що повноцінне впровадження інституту детективів в Національній поліції України, призведе до активізації у даному напрямку, що належним чином відобразиться на національній безпеці нашої держави.

Список використаних джерел

1. Велика українська юридична енциклопедія : у 20 т. / редкол.: В. Т. Нор (голова) та ін. ; Нац. акад. правових наук України ; Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків : Право, 2020. Т. 19: Кримінальний процес, судоустрій, прокуратура та адвокатура. 960 с.

2. Сайт «АНТИДОТ» URL: <https://antidot.info/person/maksym-tsutskiridze-zast-nachalnyka-departamentu-zabezpechennya-diyalnosti-holovy-npu/>.

3. Черней В.В., Тіхонов С.В. Перспективи запровадження інституту детективів у контексті реформування органів Національної поліції. *Використання досягнень сучасної науки й техніки в розкритті злочинів* : матеріали міжвідом. наук.-практ. круглого столу (Київ, 25 лют. 2021 р.) / [редкол.: В. В. Черней, С. Д. Гусарев, С. С. Чернявський та ін.]. – Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2021. С. 14–19. URL: <http://elar.naiu.kiev.ua/jspui/handle/123456789/16921>.

4. Сайт «Офіс Генерального прокурора» URL: <https://gp.gov.ua/ua/posts/statistika>.

5. Сайт «Донецька обласна прокуратура» URL: <https://don.gp.gov.ua/ua/statdon.html>

6. Сайт «Судова влада України» URL: https://court.gov.ua/inshe/sudova_statystyka/.

Поливода Вадим В'ячеславович,
доцент кафедри оперативного розшуку
діяльності Національної академії внутрішніх
справ, кандидат юридичних наук

ПРОБЛЕМИ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВИКОНАННЯ СПЕЦІАЛЬНОГО ЗАВДАННЯ З РОЗКРИТТЯ ЗЛОЧИННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІЗОВАНОЇ ГРУПИ ЧИ ЗЛОЧИННОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ

Світовий досвід свідчить про високу результативність використання конфіденційного співробітництва у процесі документування злочинної діяльності та досудового розслідування. Пріоритет спеціального завдання з розкриття злочинної діяльності організованої групи чи злочинної організації зумовлений унікальними можливостями суб'єктів проникнення у кримінальне середовище. Це робить його ефективним способом одержання відомостей, речей і документів, які мають значення для досудового розслідування, дозволяє здійснювати активний вплив на всі процеси, що відбуваються у кримінальному середовищі, забезпечуючи інтереси кримінального судочинства тощо [5, с. 31].

На наш погляд, при проведенні процесуальної форми «Виконання спеціального завдання з розкриття злочинної діяльності організованої групи чи злочинної організації», а також практики її провадження та використання здобутих результатів у кримінальному процесуальному доказуванні дає підстави для висновку, що процесуальна форма провадження даної негласної слідчої (розшукової) дії є недосконалою, що створює проблеми під час використання її результатів у кримінально-процесуальному доказуванні.

До проблем правового регулювання даної негласної слідчої (розшукової) дії ми відносимо:

1. Негласна слідча (розшукова) дія «Виконання спеціального завдання з розкриття злочинної діяльності організованої групи чи злочинної організації» передбачає співпрацю особи з органом досудового розслідування на конфіденційній основі. Якщо практика використання конфідентів при проведенні даної НСРД із засекреченням відомостей про таких осіб вже певним чином напрацьована, інша форма – використання інформації від конфідента – викликає низку питань. Так, при проведенні цієї негласної дії конфідент може залучатися до проведення інших НСРД: